

Рецензія

на дисертаційну роботу

ЯХИМЦЯ Юрія Михайловича «Імперативи формування інтегрованого інвестиційного клімату в національній економіці повоєнного періоду», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дослідження

Передумови для формування інтегрованого інвестиційного клімату закладаються насамперед у площині політико-інституційного середовища, яке визначає базові координати функціонування економічної системи та формує довіру інвесторів до держави як гаранта стабільності. Саме в цьому середовищі встановлюються нормативно-правові «правила гри», що регламентують права власності, механізми захисту капіталу, процедури ведення бізнесу, оподаткування та вирішення інвестиційних спорів. Від прозорості, передбачуваності та узгодженості цих правил значною мірою залежить спроможність країни конкурувати за глобальні фінансові ресурси.

Водночас ключовим елементом є не лише наявність формальних інституцій, а й ефективність їх практичного функціонування. Йдеться про сформовану організаційно-управлінську спроможність органів державної влади, їх здатність забезпечувати належний рівень регуляторного супроводу, здійснювати контроль і нагляд за інвестиційними процесами, а також оперативно реагувати на ризики та дисбаланси у сфері інвестиційної діяльності. Важливим аспектом виступає також якість інституційної взаємодії між державним сектором, бізнесом і фінансовими установами, що визначає ступінь узгодженості інтересів економічних агентів.

Формування інтегрованого інвестиційного клімату є одним із стратегічних пріоритетів державної політики України, оскільки він виступає системоутворюючою передумовою для активізації інвестиційних потоків, як внутрішніх, так і зовнішніх. Його розвиток безпосередньо впливає на темпи економічного зростання, модернізацію виробничої бази, розвиток інфраструктури, впровадження інновацій та підвищення загальної конкурентоспроможності національної економіки на світових ринках.

Досягнення стратегічних пріоритетів формування інтегрованого інвестиційного клімату національної економіки потребує побудови відповідного організаційно-економічного механізму. Такий механізм складається з взаємопов'язаних між собою елементів організаційного і економічного блоків та реалізується через послідовне поетапне впровадження заходів кожного з них, коли завдання організаційного блоку стосуються формування ефективно функціонуючої організаційно-управлінської підсистеми забезпечення розвитку інтегрованого інвестиційного клімату, в той час як економічного блоку

орієнтовані на задіяння системи економічних важелів і інструментів, здатних забезпечити сприятливі умови для залучення й ефективного освоєння інвестиційних ресурсів, покращення інвестиційної привабливості національної економіки, у тому числі в умовах війни.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження виконано в рамках науково-дослідної теми Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка: «Механізм управління ефективністю та стійкістю функціонування соціально-економічних систем в умовах трансформації економіки України» (державний реєстраційний номер 0122U001528, термін виконання 01.01.2021–31.12.2025), у межах якої автором розроблено інструментарій оцінювання та стимулювання залучення іноземних і внутрішніх інвестицій в об'єкти національної економіки, а також визначено концептуальні засади формування інтегрованого інвестиційного клімату з урахуванням викликів повоєнного відновлення та необхідності забезпечення стійкого розвитку соціально-економічних систем різних рівнів.

Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна

Основними науковими результатами дисертаційного дослідження можна вважати:

- 1) узагальнення концептуальних характеристик інвестиційного клімату та його дослідження як інтегрованого економічного поняття, що передбачає системне осмислення сукупності економічних, інституційних, правових, соціальних і політичних чинників, що формують умови здійснення інвестиційної діяльності в межах національної економіки (стор. 48-57);
- 2) розроблення методичних засад активізації державної політики у сфері економічної безпеки при формуванні інтегрованого інвестиційного клімату з урахуванням відповідних етапів інвестиційного процесу (стор. 62-70);
- 3) комплексний методичний підхід до аналізування якості інтегрованого інвестиційного клімату національної економіки України, який ґрунтується на системному поєднанні макроекономічних, інституційних, фінансових та соціально-економічних показників, що дозволить здійснювати всебічну діагностику інвестиційного середовища національної економіки (стор. 102-111);
- 4) подальший розвиток напрямів реалізації державної інвестиційної політики за рахунок обґрунтування структури та змістового наповнення організаційно-економічного механізму формування інтегрованого інвестиційного клімату в Україні повоєнного періоду (стор. 166-173).
- 5) обґрунтування системи прикладних інструментів активізації та масштабування практик публічно-приватного партнерства, спрямованих

на підвищення інституційної спроможності держави й бізнесу до спільної реалізації інвестиційних проєктів, що забезпечує формування цілісного й інтегрованого інвестиційного клімату національної економіки (стор.187 - 197).

Теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Наукові узагальнення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані у дисертаційному дослідженні, характеризуються суттєвою теоретичною значущістю та прикладною спрямованістю. Отримані здобувачем результати поглиблюють та розвивають наявні наукові підходи до визначення імперативів, механізмів та інструментів державної політики щодо формування інтегрованого інвестиційного клімату в національній економіці України. Їх упровадження створює підґрунтя для активізації інвестиційних процесів, забезпечення ефективного повоєнного відновлення країни, підвищення рівня її конкурентоспроможності та досягнення довгострокового, стійкого соціально-економічного розвитку.

У межах дисертаційного дослідження обґрунтовано та розроблено цілісне теоретико-методологічне забезпечення формування інтегрованого інвестиційного клімату національної економіки України у повоєнний період, а також запропоновано відповідний інструментарій його реалізації, орієнтований на узгодження інтересів держави, бізнесу та суспільства в умовах структурних трансформацій економіки. На основі систематизації та узагальнення існуючих науково-методологічних підходів уточнено сутність інвестиційного клімату як інтегрованого економічного поняття та сформовано ключові принципи його розвитку, зокрема: стабільність політико-правової та економічної систем; захист прав інвесторів; ефективність і прозорість регулювання інвестиційних процесів; соціальна відповідальність і орієнтація на сталий розвиток; державна підтримка інвестицій у сфері інноваційно-технологічної модернізації. Доведено, що інвестиційні процеси за своєю природою характеризуються підвищеним рівнем ризику, у зв'язку з чим одним із ключових завдань державної політики у формуванні інтегрованого інвестиційного клімату визначено забезпечення економічної безпеки інвестиційних операцій. Встановлено, що досягнення стратегічних пріоритетів розвитку інтегрованого інвестиційного клімату національної економіки потребує формування та впровадження відповідного організаційно-економічного механізму.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх безпосереднього використання при розробленні та коригуванні державної інвестиційної політики у повоєнний період, програм економічного відновлення та стимулювання інвестиційної активності; у процесі формування національних та регіональних стратегій залучення інвестицій, з урахуванням інтеграції внутрішніх ресурсів і міжнародної фінансової допомоги; для оцінювання

інвестиційного клімату та інвестиційних ризиків в умовах поствоєнної економіки; у діяльності міжнародних фінансових організацій, донорських структур та приватних інвесторів при прийнятті рішень щодо участі у відбудові та модернізації національної економіки.

Теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації та інші прикладні результати наукових досліджень, викладені в дисертаційній роботі, знайшли практичне застосування у навчальному процесі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, в діяльності фінансово-кредитних установ, агентств з підтримки інвестицій, регіональних центрів розвитку та суб'єктів підприємництва з метою підвищення інвестиційної привабливості територій і зниження інвестиційних ризиків у повоєнний період, що підтверджується відповідними актами та довідками про впровадження та використання отриманих у роботі результатів.

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Теоретичні положення, методичні підходи, висновки та рекомендації, які змістовно розкриті в дисертації Яхимця Ю.М., є достатньо обґрунтованими та достовірними. Це підтверджується методологічною основою проведеного дослідження, в основу якої було покладено загальнонаукові методи дослідження: синтезу і системного аналізу, статистично-економічного та компаративного аналізу, групувань, логічного аналізу, стратегічного менеджменту, за допомогою яких було сформовано теоретико-методологічні положення інтегрованого інвестиційного клімату та розроблено імперативи його формування у повоєнний період відновлення економіки України.

У процесі дослідження автором опрацьовано фундаментальні праці вітчизняних і зарубіжних вчених, напрацювання наукових шкіл з проблем формування сприятливого інвестиційного середовища, законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та Національного банку України. Інформаційною базою дослідження є статистичні дані Державного комітету статистики України, Національного банку України, Європейського статистичного агентства, Міжнародного валютного фонду, матеріали періодичних видань та засобів масової інформації, ресурси мережі Інтернет.

Повнота опублікування результатів дисертації, кількість наукових публікацій та конкретний особистий внесок здобувача

За темою дисертації автором опубліковано самостійно та у співавторстві 26 наукових праць, 10 статей у наукових фахових виданнях, 16 матеріалів конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 9,17 друк. арк., з яких особисто автору належить 8,47 друк. арк.

Публікації здобувача відповідають встановленим вимогам, у них повною мірою розкрито основні положення дисертаційного дослідження, які

виносяться на захист, висвітлено суть наукової новизни проведеного дослідження.

Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Подана на розгляд дисертація Яхимця Юрія Михайловича за змістом, структурою та оформленням робота відповідає вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, містить усі необхідні структурні елементи та включає вступ, три розділи, висновки, список джерел інформації, додатки. Робота написана українською мовою, з дотриманням основних вимог наукового стилю викладання матеріалу.

Слід відзначити системний характер роботи. План дисертації загалом складений вдало, структура роботи є логічною. В ній чітко сформульовано актуальність теми, мету і завдання дослідження, зумовлені об'єктом і предметом аналізу, сукупністю методів і засобів наукового пошуку, а також обґрунтовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

Відсутність (наявність) порушень принципів академічної доброчесності

Усі наукові положення, розробки, висновки та рекомендації, представлені в дисертації та винесені на захист, отримані особисто здобувачем. За результатами перевірки дисертаційної роботи Яхимця Ю.М. на наявність ознак академічного плагіату встановлено коректність посилань на першоджерела для текстових та ілюстративних запозичень, навмисних спотворень не виявлено.

Дискусійні положення, зауваження та недоліки

Високо оцінюючи результати дослідження і відзначаючи достатній рівень обґрунтованості теоретичних, методологічних та прикладних положень дисертаційної роботи, її цілісність та логічність викладу матеріалів, доцільно звернути увагу на низку зауважень, деякі дискусійні положення та окремі недоліки, що потребують уточнення, а саме:

1. При аналізі теоретичних підходів до визначення чинників інтегрованого інвестиційного клімату (рис. 1.5, с. 58) необхідно було врахувати процес адаптації до специфіки повоєнного періоду, що відрізняється від теперішнього воєнного стану, який характеризується не лише підвищеним рівнем невизначеності та ризиків, але й поступовим переходом від кризового управління до відновлювальної та трансформаційної моделі економічного розвитку. У цьому контексті інтегрований інвестиційний клімат слід розглядати як динамічну систему, що формується під впливом інституційних, безпекових, фінансово-економічних та соціальних чинників, які змінюють свою вагу залежно від стадії конфлікту та перспектив післявоєнної реконструкції.
2. Розглядаючи багатоаспектність структури інтегрованого інвестиційного клімату (рис. 1.7, с. 62), автор підкреслює необхідність комплексного дослідження динаміки його компонентів для пошуку раціонального їх співвідношення, яке забезпечувало б як ефективність діяльності інвесторів,

так і досягнення соціально-економічних цілей суспільства. Водночас поза увагою залишається питання взаємозалежності та синергії між окремими складовими інвестиційного клімату, їхньої чутливості до інституційних змін і зовнішніх шоків, ефективності державного управління, які істотно впливають на інвестиційну привабливість територій.

3. Автор, досліджуючи операційні цілі державної політики формування інтегрованого клімату у фінансово-економічному вимірі (табл. 3.1, с. 160), акцентує увагу на необхідності впровадження ефективних механізмів фінансового стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних секторах національної економіки. Попри це доцільно було врахувати і необхідність формування збалансованої системи фінансових обмежень та регуляторних вимог, спрямованих на запобігання неефективному використанню стимулів та мінімізацію ризиків «перекосу» інвестиційних потоків у короткостроково привабливі, але стратегічно менш значущі галузі.
4. Запропонована здобувачем модель організаційно-економічного механізму формування інтегрованого інвестиційного клімату національної економіки України (рис. 3.2, с.169) сприятиме формуванню цілісного, структурно-збалансованого та привабливого інвестиційного середовища, здатного гарантувати сталий притік і зростання обсягів капіталу. Водночас доцільно було звернути увагу на врахування впливу зовнішніх і внутрішніх ризиків, включаючи макроекономічну нестабільність, геополітичні виклики та інституційну спроможність держави до впровадження реформ.
5. У процесі дослідження ролі публічно-приватного партнерства при формуванні інтегрованого інвестиційного клімату національної економіки автором акцентує увагу на організаційній гнучкості приватних партнерів, мінімізації бюрократичних затримок та часових витрат на адміністративні узгодження для реалізації проєктів (рис. 3.4, с.198), але попри це залишається поза увагою комплекс інституційних ризиків, пов'язаних із асиметрією інтересів державного та приватного секторів, а також питання довгострокової відповідальності сторін за результати реалізації проєктів.

Слід відзначити, що вказані зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку роботи Яхимця Ю.М., виконану на належному теоретико-методологічному і методичному рівні, а значна їх частка може сприйматися радше як рекомендації щодо подальших наукових пошуків.

Загальний висновок

На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що дисертація Яхимця Юрія Михайловича на тему «Імперативи формування інтегрованого інвестиційного клімату національної економіки повоєнного періоду» повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та

скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, є самостійно виконаною завершеною працею, містить нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують науково-практичну задачу розробки науково-методичних положень і практичних рекомендацій щодо формування інтегрованого інвестиційного клімату в економіці України повоєнного періоду. Виходячи із зазначеного, вважаю, що дисертаційна робота Яхимця Юрія Михайловича може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри математики та економіки
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка

Оксана СОЛТИСІК

